

Valsts kanceleja

Tiesību aktu ietekmes novērtēšana

Valsts pārvaldes politikas departaments

Valsts kanceleja

11.09.2026.

Valsts kanceleja

Tiesību aktu ietekmes (TAI) novērtēšanas nozīme un sistēma

Valsts kanceleja

Kas ir TAI novērtēšana?

- ❑ **TAI novērtēšana ir sistemātisks un analītisks process, kas:**
 - ❑ palīdz izvērtēt regulējuma **paredzamo un faktisko ietekmi**
 - ❑ pieņemt **pierādījumos balstītus lēmumus**

- ❑ **TAI novērtēšana ļauj:**
 - ❑ apzināt **prognozēto un faktisko ietekmi**
 - ❑ izvēlēties **piemērotāko regulējuma risinājumu**
 - ❑ noteikt nepieciešamās **izmaiņas un uzlabojumus** regulējumā un tā īstenošanā
 - ❑ stiprināt **pārskatatbildību** mērķa grupām un ieinteresētajām pusēm
 - ❑ izprast, **kas, kam un kādos apstākļos darbojas efektīvi**
 - ❑ savlaicīgi **pielāgoties pārmaiņām** un uzlabot turpmāko politikas plānošanu

- ❑ **Mērķis:** pārdomātāks, kvalitatīvāks un efektīvāks regulējums

Valsts kanceleja

Kāpēc nepieciešama TAI novērtēšana?

- ☐ Lai pieņemtu **pārdomātākus un izsvērtākus lēmumus** attiecībā uz regulējuma saturu – pamats **datos balstītiem lēmumiem**
- ☐ Lai **veicinātu efektīvāku, uz cilvēkiem un uzņēmējdarbību orientētu pārvaldību**
- ☐ Lai **neradītu pārmērīgu birokrātisko un administratīvo slogu (vai mazinātu to)** iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valsts pārvaldei
- ☐ **Kvalitatīvam konsultāciju procesam** ar mērķa grupām.
- ☐ Lai **veicinātu lielāku pārskatāmību un uzticēšanos** pārvaldībai
- ☐ Lai saprastu, vai tiesību akts **sasniedz** iecerētos **mērķus** un **rada pozitīvu ietekmi** uz mērķgrupām
- ☐ Lai **identificētu problēmas un nepilnības**, kas traucē TA efektīvu īstenošanu
- ☐ Lai **novērstu novecojušas vai pretrunīgas prasības**, prasības, ka **dublējas**, pārlietu **sarežģītas procedūras**

Valsts kanceleja

TAI novērtēšanas sistēma - process un posmi

❑ Efektīva TAI novērtēšanas sistēma - **priekšnosacījums kvalitatīvākai un labākai tiesiskās bāzes izveidei:**

- ❑ sistēmiskāka pieeja regulējuma izveidē
- ❑ pamatotāki, datos balstīti lēmumi par:
 - ❑ piemērotāko regulējumu
 - ❑ nepieciešamajām izmaiņām regulējumā
 - ❑ citām darbībām regulējuma ieviešanas uzlabošanā

Valsts kanceleja

1.posms

**TAI *ex-ante* novērtēšana un jauna
tiesību akta sagatavošana**

Valsts kanceleja

Pamatprincipi, mērķis, uzdevumi

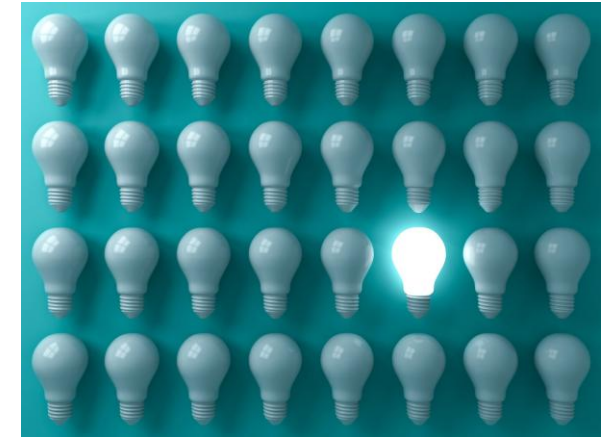

- ❑ **TAI ex-ante novērtējums - pamats** visam TA dzīves ciklam un ietvars tālākai novērtēšanai
- ❑ **Mērķis – palīdzēt pieņemt pamatotus, datus balstītus lēmumus** un izvēlēties efektīvāko risinājumu problēmas novēršanai
- ❑ **Tiek īstenoti divi saistīti procesi:**
 - ❑ tiek veikts TAI *ex-ante* novērtējums (pirms tiesību akta izstrādes – problēma, vajadzība, potenciālais risinājums)
 - ❑ notiek jauna tiesību akta izstrāde
- ❑ **Divi uzdevumi:**
 - ❑ izanalizēt problēmu un iespējamus risinājumus (vēlamas vairākas alternatīvas),
 - ❑ izvērtēt iespējamo intervences ietekmi (tostarp finansiālo)
- ❑ Tiek meklētas atbildes uz jautājumu: **“Kādi ir sagaidāmie rezultāti pēc tiesību akta pieņemšanas?”**

Valsts kanceleja

Intervences loģika

Intervences loģika – kas tas ir?

- ❑ TAI ex-ante novērtējuma pamats
- ❑ plāns kā problēma tiks risināta soli pa solim
- ❑ palīdz saprast cēloņsakarības starp problēmu, piedāvātajiem risinājumiem un sagaidāmo rezultātu
- ❑ salīdzina vairākus iespējamus risinājumus, tai skaitā “nulles variantu” (kad nekas nemainās)
- ❑ uzskatāmi parāda, kā tiesību akts ietekmēs mērķa grupas un sabiedrību kopumā

Intervences loģikas posmi:

- ❑ Pirmais posms – problēmas identificēšana un analīze
- ❑ Otrais posms – vēlamās situācijas definēšana, **mērķa** izvirzīšana
- ❑ Trešais posms – alternatīvu risinājumu izvērtēšana
- ❑ Ceturtais posms – sagaidāmās ietekmes un risku analīze
- ❑ Piektais posms – izmaksu un ieguvumu novērtējums (tostarp administratīvā sloga apzināšana)

Valsts kanceleja

TAI *ex-ante* novērtējums vs TA anotācija

TAI *ex-ante* novērtējums

Process, kura ietvaros identificē risināmās problēmas, mērķa grupas vajadzības, piedāvā alternatīvus risinājumus un to vērtējumu, izvērtē izmaksas un ieguvumus

TA anotācija

Apraksts par izvērtējumu un procesa gaitu, tiesību akta saturu

Valsts kanceleja

TAI *ex-ante* novērtējuma sasaiste ar TAI *ex-post* novērtējumu

- ❑ **TAI *ex-ante* novērtējums nosaka atskaides punktu**, pret kuru vēlāk iespējams vērtēt tiesību akta faktisko ietekmi un sasniegtos rezultātus
- ❑ **Kvalitatīvā *ex-ante* novērtējumā svarīgi:**
 - ❑ skaidri definēt **mērķus un sagaidāmos rezultātus**
 - ❑ noteikt **izmērāmus rādītājus**, kur tas iespējams
 - ❑ identificēt **sagaidāmo ietekmi**
 - ❑ savlaicīgi plānot nepieciešamo **datu vākšanu un uzkrāšanu**
- ❑ **Ja nav skaidru mērķu un rādītāju**, *ex-post* novērtēšanas posmā ir grūti objektīvi noteikt, vai regulējums ir sasniedzis iecerēto

Ne visās jomās ietekmi iespējams precīzi izmērīt – to var apgrūtināt **plašs regulējums, kompleksi mērķi, kvalitatīvi aspekti un ārējie faktori**

BET arī šādos gadījumos *ex-ante* posmā jānosaka **vēlamās izmaiņas un sākotnējais atskaides punkts**, lai vēlāk būtu iespējams novērtēt progresu

Valsts kanceleja

TAI *ex-ante* novērtējuma veicēji

Labā prakse - TAI *ex-ante* novērtējumu un tiesību akta izstrādi veic dažādas struktūrvienības vai ekspertu komandas

Tas veicina **objektivitāti, neatkarīgu izvērtējumu un augstāku rezultāta kvalitāti**

TAI *ex-ante* novērtējuma veicēji

- analizē problēmu, vajadzības un ietekmētās mērķa grupas
- pamato regulējuma nepieciešamību
- izvērtē risinājumu izmaksas, ieguvumus un riskus
- identificē un piedāvā alternatīvus risinājumus

Tiesību akta izstrādes komanda

- izstrādā tiesību akta saturu
- izvēlas un juridiski formulē risinājumus, balstoties uz TAI rezultātiem

Valsts kanceleja

Rekomendācijas

- ❖ Savlaicīgi ieplānot resursus un laiku novērtējuma veikšanai
- ❖ Veikt analīzi pēc būtības, nevis formāli
- ❖ Analīzi balstīt uz datiem
- ❖ Izanalizēt vairākus alternatīvus risinājumus
- ❖ Sagatavot pamatu turpmākai:
 - ❖ tiesību akta īstenošanas uzraudzībai (identificējot rādītājus)
 - ❖ un *ex-post* novērtēšanai (iespēju robežās nosakot izmērāmus sasniedzamos mērķus un rezultātus)

Valsts kanceleja

2.posms

TA ieviešanas uzraudzība

Valsts kanceleja

Pamatprincipi, mērķis

- ☐ Tiek nodrošināta **sistemātiska datu vākšana un monitorings**, lai sekotu līdzi tam, kā regulējums darbojas reālajā dzīvē
- ☐ **Mērķis** – situācijas vērošana un izmaiņu mērīšana, nodrošinot nepieciešamos datus un informāciju, par to, kas ir mainījies pēc tam, kad tiesību akts ir stājies spēkā
- ☐ Svarīga loma ir ietvaram un **rādītājiem, kas definēti TAI *ex-ante*** novērtējuma laikā
- ☐ Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai jau sākumā tiktu **identificēti sākotnējie (*baseline*) dati**, kas kalpo kā salīdzināšanas pamats turpmākai ietekmes analīzei
- ☐ Būtiska saikne starp *ex-ante* novērtējumu un *ex-post* novērtējumu
- ☐ Tiek atbildēts uz jautājumu: “**Vai tiesību akts darbojas, kā bija paredzēts?**”

Valsts kanceleja

Datu uzkrāšana

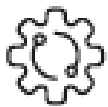
- ❑ Informācijas un datu uzkrāšana sākas pēc tiesību akta stāšanās spēkā un kalpo kā **pamats *ex-post* novērtējumam**
- ❑ Jau TAI *ex-ante* novērtējumā ir būtiski apzināt nepieciešamos datus regulējuma ietekmes novērtēšanai
- ❑ Jāizvērtē, **vai pieejamie dati ir pietiekami**, vai arī nepieciešams plānot un nodrošināt jaunu datu vākšanu vai izmantot alternatīvas informācijas ieguves metodes
- ❑ Svarīgi jau sākumā noteikt, **cik bieži, kas vāks un analizēs datus**, lai novērtējums būtu kvalitatīvs un jēgpilns

Valsts kanceleja

Rādītāju veidi

- ❑ **OECD iesaka izmantot vismaz trīs rādītāju veidus:** ieguldījumu (*input*) rādītāji, iznākuma rādītāji (*output*) un rezultāta rādītāji (*outcome*)

IEGULDĪJUMI
Kas tika izmantots,
lai radītu iznākumu?

IZNĀKUMI
Kas tika paveikts?

REZULTĀTI
Kādas izmaiņas
tas radīja?

- ❑ Ja nepieciešama plašāka analīze, izmanto arī citus rādītāju veidus, piemēram, procesa (*process*) rādītājus; konteksta rādītājus, ietekmes (*impact*) rādītājus

Valsts kanceleja

Sekundārie un primārie dati

SEKUNDĀRIE DATI	PRIMĀRIE DATI
Vispirms nepieciešams apzināt pieejamos datus no valsts pārvaldes iestādēm, akadēmiskās vides, NVO un citiem avotiem.	Ja sekundārie dati nav pietiekami vai to kvalitāte neatbilst prasībām, nepieciešams vākt jaunus datus.
Sekundāro datu izmantošanā novērtē to: ■ atbilstību – vai dati ir nepieciešamajā detalizācijas līmenī (piemēram, tematika, teritoriālais iedalījums, laika periods); ■ ticamību – vai izmantotā metodoloģija un izlase ir atbilstoša; ■ pieejamību – vai ir pieejami neapstrādāti dati, sākotnējās anketas; ■ savietojamību – vai dažādu avotu dati ir savstarpēji salīdzināmi.	Pirms primāro datu vākšanas apzina: ■ mērķa grupas un datu avotus atbilstoši tiesību akta jomai; ■ piemērotākās datu vākšanas metodes (kvantitatīvās un/vai kvalitatīvās); ■ nepieciešamos resursus (laiks, cilvēkresursi, finanses).

Valsts kanceleja

Uzraudzības īstenošanas institucionālie aspekti

- ☐ Primārā atbildība – nozares ministrijai
- ☐ Praktiskā uzraudzība var tikt deleģēta padotības iestādēm vai citām institūcijām ar nozares ekspertīzi
- ☐ Sarežģītākos gadījumos var tikt izveidotas starpinstitūciju darba grupas vai komisijas
- ☐ Nepieciešama sadarbība ar ārējām ieinteresētajām pusēm un mērķa grupām
- ☐ Svarīgi nodrošināt atbilstošu kapacitāti un resursus uzraudzības funkcijas īstenošanai

Valsts kanceleja

3. posms

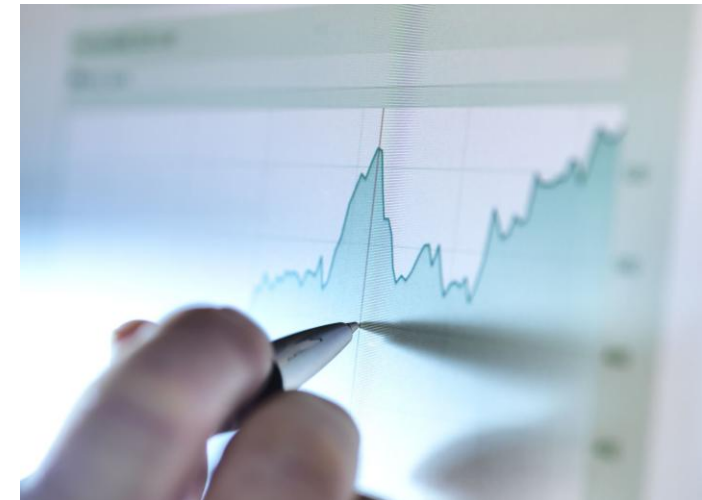
TAI ex-post novērtējuma veikšana

Valsts kanceleja

TAI *ex-post* novērtējuma būtība

- ❑ **Noslēdz tiesību akta ietekmes novērtēšanas ciklu**, analizējot, kā tiesību akts faktiski darbojies praksē
- ❑ Novērtē, **vai mērķi ir sasniegti** un kāda bijusi ietekme uz mērķa grupām, salīdzinot prognozēto ar faktisko rezultātu
- ❑ Analīze balstās uz **kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem datiem**
- ❑ **Rezultāti kalpo lēmumam** par nepieciešamajiem grozījumiem, jauna tiesību akta izstrādi vai citiem uzlabojumiem.
- ❑ Sniedz atbildi uz jautājumu: **“Kā tiesību akts ietekmēja situāciju?”**

Valsts kanceleja

Rekomendācijas

- ❑ Kur iespējams, kā pamatu jāizmanto TAI *ex-ante* novērtējumu (tajā definēto intervences loģiku, t.sk., sasniedzamo mērķi un rezultātus)
- ❑ Jābalstās uz datiem, kas iegūti uzraudzības procesā
- ❑ Vajadzības gadījumā jāizmanto alternatīvas informācijas iegūšanas un analīzes metodes
- ❑ Analīzē jāiekļauj arī neprognozētā vai nevēlamā ietekme
- ❑ Jāanalizē, kas darbojās, kas nē, salīdzinot ar sākotnējiem mērķiem, rādītājiem
- ❑ Jāņem vērā dažādu iesaistīto pušu vērtējums
- ❑ Savlaicīgi ir jāplāno *ex-post* novērtējuma veikšanai nepieciešamo kapacitāti un resursus

Valsts kanceleja

Kādos gadījumos TAI *ex-post* novērtējums veicams?

❖ Primāri veicams likumiem

- ❖ Vērtējot likuma ietekmi, **vienlaikus izvērtē arī uz tā pamata izdoto MK noteikumu īstenošanu un ietekmi** uz likuma mērķu sasniegšanu
- ❖ Veicot *ex-post* novērtējumu, **ieteicams analizēt visus saistītos tiesību aktus**, lai gūtu pilnīgu priekšstatu par regulējuma ietekmi uz konkrēto jomu
- ❖ *Ex-post* novērtējumā **iespējams koncentrēties uz atsevišķiem elementiem**
 - ❖ atkarībā no to ietekmes nozīmīguma, riska līmeņa, resursiem, iesaistīto pušu ietekmes un datu pieejamības

Valsts kanceleja

Ietekmes dažādo aspektu novērtēšana

- ❖ Tiesību akts var radīt **gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi**
- ❖ Ietekme var atšķirties:
 - ❖ **starp dažādām mērķa grupām**
 - ❖ **vienas mērķa grupas ietvaros**
 - ❖ **īstermiņā un ilgtermiņā**
- ❖ *Ex-post* novērtējumā jāapzina **visas ietekmētās grupas** un ietekmes atšķirības
- ❖ Būtiski ne tikai konstatēt atšķirības, bet arī **izskaidrot to cēloņus**
- ❖ **Mērķis** - iegūt pilnīgu priekšstatu par regulējuma faktisko ietekmi

Valsts kanceleja

Kritēriji tiesību aktu ietekmes līmeņa noteikšanai (I)

Tiesību akta būtiskums:

- ❖ Ietekmē cilvēku drošību, veselību vai personīgo labklājību
- ❖ Ietekmē plašu sabiedrības daļu vai tautsaimniecības sektoru
- ❖ Būtiski ietekmē uzņēmējdarbības vidi
- ❖ Skar personas Satversmē nostiprinātās pamattiesības vai pamatvērtības (vārda brīvība, privātums)
- ❖ Ievieš būtiskas reformas
- ❖ Var radīt ievērojamu birokrātisko vai administratīvo slogu

Tiesību akta specifiskie nosacījumi

- ❖ Būtiska ietekme uz valsts vai pašvaldību budžetu
- ❖ Regulē iepriekš neregulētu jomu
- ❖ Izstrādāts ar mērķi uzlabot vai optimizēt procesus
- ❖ Pieņemts steidzamības kārtībā
- ❖ Pilotprojekts vai pagaidu regulējums, kura mērķis ir izvērtēt turpmākas piemērošanas nepieciešamību
- ❖ Pārņem ES vai starptautiskas prasības ar nacionālām atkāpēm

Riska faktori:

- ❖ TAI ex-ante novērtēšanā identificēti būtiski riski vai neskaidra tiesību akta iespējamā ietekme
- ❖ Datu nepilnības vai neskaidra metodoloģija ex-ante novērtējuma laikā
- ❖ Pretrunīgas intereses vai nesaskaņas starp iesaistīto pušu vērtējumiem par TA potenciālo ietekmi
- ❖ Iespējama negatīva ietekme uz konkurētspēju vai konkrētu nozaru attīstību

Valsts kanceleja

Kritēriji tiesību aktu ietekmes līmeņa noteikšanai (II)

TAI ex-post novērtējums var tikt iniciēts **ne tikai tiesību akta izstrādes, bet arī tā īstenošanas procesā**, balstoties uz šādiem kritērijiem:

- ❖ nozīmīgas strukturālas pārmaiņas vai reformas
- ❖ uzraudzības procesa rezultāti
- ❖ šaubas par tiesību akta efektivitāti vai izmaksu samērīgumu

TAI ex-post novērtējums nav jāveic, ja:

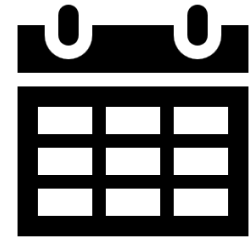
- ❖ novērtēšanas izmaksas pārsniedz potenciālos ieguvumus – proporcionalitātes princips
- ❖ likuma ietekme tiek vērtēta, piemēram:
 - ❖ attiecīgās politikas plānošanas dokumenta novērtēšanas ietvaros
 - ❖ vai izvērtējumos, kas tiek gatavoti Eiropas Komisijai par konkrētu direktīvu vai regulu īstenošanu
- ❖ tiesību aktā ir iekļauts atskaitīšanās un ziņošanas par tiesību akta īstenošanu mehānisms

Valsts kanceleja

Laika ietvars tiesību aktu ex-post ietekmes veikšanai

- ❖ **Optimālais laiks** – trīs līdz pieci gadi pēc tiesību akta stāšanās spēkā
- ❖ **Pielāgojama pieeja jāņem vērā šādi aspekti:**
 - ☐ Vai visas tiesību akta normas ir stājušās spēkā
 - ☐ Vai ir pieejami visi nepieciešamie dati novērtējumam
 - ☐ Vai tiesību akta ietekme jau ir jūtama

Valsts kanceleja

TAI ex-post novērtējuma plānošana

Ja tiesību aktam paredzēts **TAI ex-post novērtējums**, jau anotācijā pēc iespējas jānosaka:

- ☐ **Terminu** – kad novērtējums tiks veikts
- ☐ **Atbildīgos** – atbildīgās un iesaistītās institūcijas, to lomas un sadarbību
- ☐ **Novērtēšanas ietvaru** – ko vērtēs: mērķu sasniegšanu, ietekmi, efektivitāti, lietderību u.c.
- ☐ **Mērķa grupas** – kuras grupas un kā regulējums ietekmēs
- ☐ **Datu avotus un metodoloģisko ietvaru** – kādi dati nepieciešami, kā tos iegūs un ko mērīs
- ☐ **Resursus** – nepieciešamos cilvēkresursus, finansējumu, kompetences un ārējo ekspertu iesaisti

Būtiski: *ex-ante* posmā nav jāizstrādā detalizēta *ex-post* metodoloģija, bet jāizveido **skaidrs pamats turpmākai uzraudzībai un novērtēšanai**

Valsts kanceleja

Institucionālais ietvars un pārvaldība

❖ Ex-post novērtējuma ierosinātāji:

- **Nozaru ministrijas** – tiešie nozaru politikas veidotāji ar izpratni par nozares problēmām
- **Citas valsts/pašvaldību iestādes un NVO** – var identificēt praktiskās problēmas
- **Ministru kabinets** – nodrošina politikas virzienu īstenošanu, konstatē sistēmiskas problēmas
- **Saeima** – saņem atgriezenisko saiti no vēlētājiem, nodrošina demokrātisko kontroli

❖ Ex-post novērtējuma veicēji:

- **Ministrijas ar iekšējiem resursiem** – izpratne par regulējumu
- **Ārējie pakalpojumu sniedzēji** – nodrošina papildu ekspertīzi un neatkarīgu skatījumu
- **Valsts kanceleja** – var darboties kā metodiskā atbalsta sniedzējs, koordinators, kvalitātes kontrolētājs vai tiešais novērtējuma veicējs
- **Kombinētā pieeja** – ministrijas resursi papildināti ar ārējo ekspertu specifisko ekspertīzi

❖ Kvalitātes nodrošināšanas mehānismi:

- **Ekspertu novērtējums** (*peer review*) – neatkarīgu ekspertu atzinums par novērtējuma kvalitāti
- **Ministrijas līmeņa darba grupa** – ekspertu grupa vienas ministrijas kompetences ietvaros
- **Starpinstitūciju darba grupa** – plašāka grupa ar pārstāvjiem no vairākām institūcijām
- **Ministrijas iekšējā** kvalitātes kontrole – dažādu struktūrvienību iesaiste atbilstoši kompetencei
- **Valsts kancelejas** pārraudzība – īpaši attiecībā uz metodoloģijas ievērošanu

Valsts kanceleja

Kvalitātes pārbaudes posmi TAI ex-post novērtēšanā

Valsts kanceleja

TAI *ex-post* novērtējuma kvalitātes izvērtēšanas saturiskie aspekti

- ❖ Pamatota un saprotama metodoloģija
- ❖ Skaidra, loģiska un ar datiem pamatota intervences loģika
- ❖ Mērķu un rezultātu salīdzinājums ar sākotnēji plānoto, analīze par to sasniegšanu
- ❖ Identificētas ietekmētās grupas un to izmaksas/ieguvumi (vēlams kvantificēti)
- ❖ Uzticami, pārbaudāmi dati un aprēķini
- ❖ Atbilstoši, pārbaudāmi aprēķinu modeļi
- ❖ Analizēti ārējie faktori, kas varēja ietekmēt rezultātus
- ❖ Secinājumi balstīti uz datiem un analīzi, ir objektīvi
- ❖ Sniedz konkrētus, praktiski izmantojamus ieteikumus turpmākai rīcībai

Valsts kanceleja

TAI ex-post novērtējuma process

Valsts kanceleja

TAI ex-post novērtēšanas procesa posmi

Valsts kanceleja

1. Plānošana

Laika grafiks

- Detalizēts plāns visiem novērtējuma posmiem
- Optimāls izstrādes termiņš ņemot vērā TA veidu, mērķi, ietekmi

Ieinteresētās puses

- Datu sniedzēju un respondentu identificēšana
- Strukturēta un mērķtiecīga pušu iesaistīšana

Novērtējuma komanda

- Kompetentas komandas izveide ar skaidrām atbildībām
- Ekspertu ar dažādām kompetencēm iekļaušana – nozares eksperti, analītiķi
- Vajadzības gadījumā ārējas ekspertīzes piesaiste

Uzdevumu plāns

- Plāns ar skaidri definētām darbībām, sagaidāmo rezultātu, atbildīgajiem, termiņiem, resursiem
- Īpaša uzmanība datu pieejamības un kvalitātes jautājumiem
- **Plānam jābūt elastīgam**, lai var pielāgoties neparedzētām situācijām

Valsts kanceleja

2. Datu avotu identificēšana, to apkopošana un apstrāde

Datu identificēšana

- Pārbauda, kādi dati jau ir pieejami un cik tie kvalitatīvi (sekundārie dati)
- Nosaka, kādi papildus dati būs vēl jāiegūst un kā to darīt (primārie dati)

Sekundārie dati (esošie dati un informācija)

- Vai tie aptver nepieciešamo detalizācijas līmeni, vai tie ir ticami
- Vai pieejami neapstrādātie dati, sākotnējās anketas
- Vai ir savstarpēji salīdzināmi

Primārie dati (jaunievācamie dati)

- Identificē mērķa grupas un datu avotus atbilstoši izpētes objektam
- Piemērotākās datu vākšanas metodes
- Nepieciešamie resursi – laiks, cilvēkresursi, finanses

Datu kvalitāte

- Kvantitatīvo un kvalitatīvo datu savstarpēja analīze, salīdzināšana
- Konsultācijas ar nozaru ekspertiem

Valsts kanceleja

3. Novērtējuma veikšana

Padziļināta datu un informācijas analīze

Intervences loģikas pārnese

- ✓ Atskaites punkts *ex-post* ietekmes analīzei
- ✓ Strukturēts ietvars tiesību akta faktiskās ietekmes novērtēšanai
- ✓ Palīdz saprast TA faktisko ietekmi, identificēt neparedzētas ietekmes

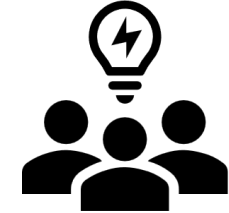
Intervences loģikas rekonstrukcija

- ✓ TA un pavadošo dokumentu analīze (mērķi, uzdevumi, galvenie elementi)
- ✓ Retrospektīva datu analīze
- ✓ TA izstrādātāju un ieviešanas ekspertu intervijas
- ✓ Ietekmēto mērķa grupu kartēšana
- ✓ TA faktiskās ietekmes mehānismu modelēšana

Valsts kanceleja

4. Secinājumi un ieteikumi

Secinājumiem jābūt

- Skaidriem, balstītiem uz analīzes rezultātiem
- Kur iespējams, jāiekļauj salīdzinājumu ar TAI *ex-ante* novērtējumā plānotajiem rezultātiem un tiesību akta ieviešanas periodā konstatēto
- Praktiski izmantojamiem

Secinājumos jāietver

- Novērtējums par mērķu sasniegšanu un ietekmi uz mērķa grupām
- Apkopojums par neparedzētajām ietekmēm un identificētajiem riskiem
- Izmaksu un ieguvumu analīzes rezultāti
- Tiesību akta normas, kas ir zaudējušas savu aktualitāti, pārklājas, rada nevajadzīgu slogu

Ieteikumi

- Definē balstoties uz secinājumiem
- Ir specifiski, konkrēti un īstenojami
- Īpaši izceļ normas, kas zaudējušas aktualitāti, dublējas, neskaidras, vai rada lielu slogu, citu negatīvu ietekmi
- Var attiekties uz citiem pasākumiem, kas neskar TA saturu

Valsts kanceleja

5. Rezultātu izmantošana

Rezultātu izmantošanas veidi

- Nepilnību identificēšana
- Pamatota lēmumu pieņemšana
- *Ex-ante* novērtējuma kvalitātes uzlabošana
- Politikas un resursu plānošana
- Institucionālās kapacitātes stiprināšana
- Atbildības un caurskatāmības veicināšana

Rezultātu pieejamība

- Rezultātiem jābūt pieejamiem visām ieinteresētajām pusēm un sabiedrībai, ja nav īpaši ierobežojumi (nacionālā drošība, komercnoslēpums, personas dati)
- Ziņojumi var tikt publicēti ministriju tīmekļvietnēs, pētījumu un publikāciju datu bāzē, ar laiku likumi.lv
- Ieteicams izveidot vienkāršu komunikācijas plānu

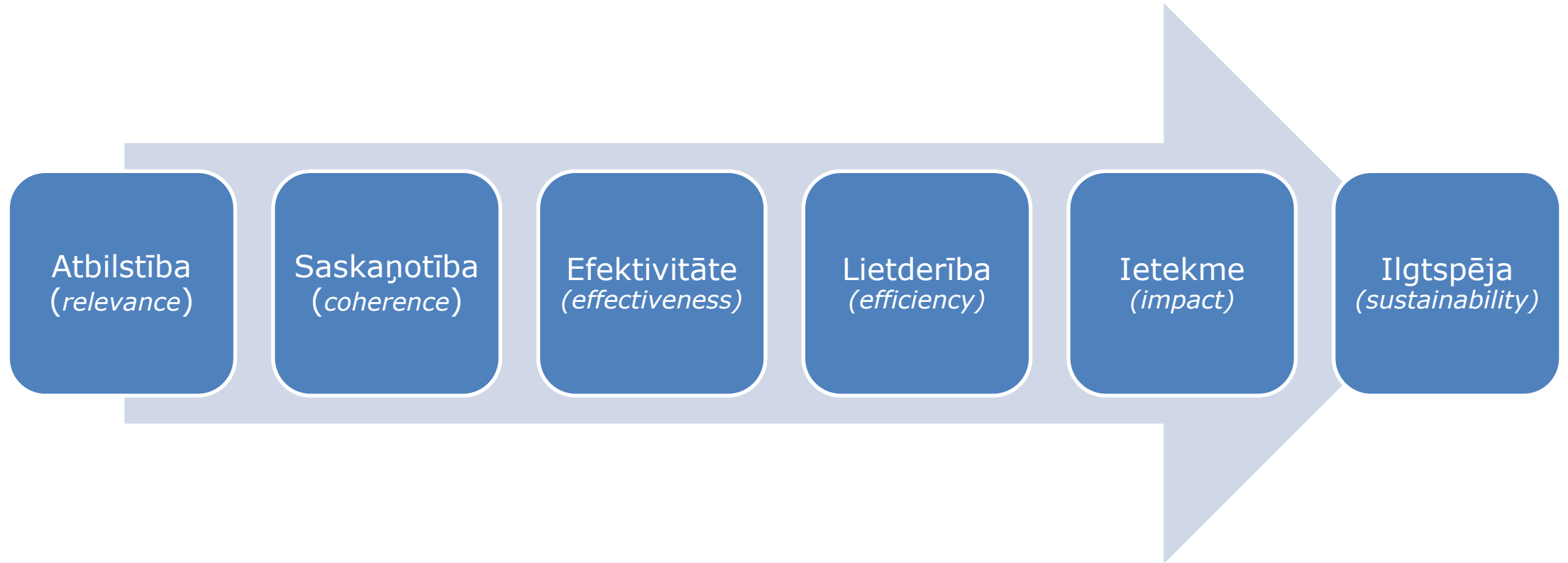
Valsts kanceleja

***TAI ex-post* novērtēšanā izmantojamie kritēriji un metodes**

Valsts kanceleja

TAI *ex-post* novērtēšanā izmantojamie kritēriji

Valsts kanceleja

Metodes un rīki (I)

Datu pieejamība un izvēle

- Sekundārie dati jāizvērtē vispirms
- Jāizvērtē to atbilstība novērtējuma vajadzībām
- Jāpārbauda datu avoti
- Tikai pēc pilnīgas esošo datu apzināšanas lemj par papildu (primāro) datu vākšanu

Metožu izvēle un kombinācija

- **Kvantitatīvās metodes** (statistika, aprēķini) – nodrošina objektīvus, pārbaudāmus datus, ļauj veikt vispārīgākus secinājumus
- **Kvalitatīvās metodes** (p., intervijas, fokusgrupas) – palīdz izprast “kāpēc” un “kā” notiek procesi, sniedz kontekstu un dziļāku izpratni
- **Metodes jāapvieno** – kvalitatīvā analīze papildina kvantitatīvo un palīdz interpretēt rezultātus

Valsts kanceleja

Metodes un rīki (II)

Izpētes metožu izvēles pamatprincipi:

- ❖ **Atbilstība mērķiem** – metodes jāpielāgo novērtējuma mērķim
- ❖ **Datu kvalitāte un proporcionalitāte** – izvēlētajiem rīkiem jābūt samērīgiem ar tiesību akta nozīmīgumu
- ❖ **Triangulācija** – dažādu datu avotu un metožu kombinācija uzlabo rezultātu ticamību
- ❖ **Iesaistīto pušu līdzdalība** – jāizmanto metodes un rīki, kas veicina dažādu ieinteresēto pušu iesaisti un daudzveidīgu viedokļu iegūšanu

Kvantitatīvās metodes, kas varētu tikt izmantotas *ex-post* novērtējuma veikšanā (piemēri)

IEGUVUMI

IZAICINĀJUMI

Aptauja	Sabiedrības / mērķa grupas viedoklis apkopotā veidā	Svarīgi nodrošināt respondenci un reprezentativitāti, lai rezultāti būtu korekti interpretējami
Aprakstošā statistika	Tendenču, izmaiņu atspoguļošanai	Nesniedz padziļinātu ieskatu par cēloņsakarībām vai ietekmes specifiku, svarīga korekta interpretācija
Analītiskā statistika	Sakarības starp mainīgajiem lielumiem analīzei, datu modeļu veidošana	Nav piemērota nelielām datu kopām, prasa specifiskas zināšanas, svarīga korekta interpretācija
Izmaksu-ieguvumu analīze	Tiesību aktu ekonomiskās efektivitātes novērtēšanai, analizējot izmaksas pret sagaidāmajiem/ reālajiem ieguvumiem	Nepieciešami precīzi dati, grūtības precīzi identificēt noteiktus ieguvumus vai zaudējumus
Izmaksu efektivitātes analīze	Vēlamo rezultātu sasniegšana par iespējami zemākām izmaksām	Nepietiekami precīza, var rezultēties ar neprecīziem secinājumiem
Kontrfaktuālā analīze	Novērtēt faktisko ietekmi, salīdzinot reālo situāciju ar hipotētisku scenāriju	Nepieciešami precīzi dati, atkarība no pieņēmumiem, kas ietekmē datu interpretāciju

Kvalitatīvās metodes, kas varētu tikt izmantotas *ex-post* novērtējuma veikšanā (piemēri)

IEGUVUMI

IZAICINĀJUMI

Dokumentu analīze

Novērtējot tiesību aktu izveidi, mērķi un saistītos, salīdzināšanai ar praktisko situāciju

Nepieciešama papildu informācija, lai izvērtētu ietekmi, izmantojot citas metodes

Intervijas

Padziļinātas informācijas iegūšanai no iesaistītajām pusēm/ ekspertiem/ mērķa grupu pārstāvjiem

Resursietilpīga analīze, nepieciešama informācijas validācija. Ierobežots interviju skaits var nebūt pietiekams. Kvalitatīvo informāciju ir grūti kategorizēt/klasificēt

Fokusgrupas diskusija

Plašāka viedokļu un pieredzes daudzveidība

Nav piemērota padziļinātas/detālas informācijas gūšanai sensitīvās tēmās

Darbseminārs

Konstatējumu, secinājumu, ieteikumu apspriešana plašākā iesaistīto pušu lokā interaktīvā veidā

Rezultāti atkarīgi no dalībnieku kompetences

Ekspertu panelis

Secinājumu iegūšanai, nodrošinot augstu datu ieguves un analīzes kvalitāti

Ierobežota ekspertu pieejamība un iesaiste

Gadījuma izpēte

Ietekmes noskaidrošanai konkrētā situācijā, nozarē vai teritorijā

Ierobežota ekspertu pieejamība un iesaiste

Valsts kanceleja

**Materiāli par kopējo TAI novērtēšanas sistēmu un
ex-post novērtēšanu**

<https://www.mk.gov.lv/lv/expost>

**Materiāli par TAI ex-ante novērtēšanu un
administratīvā sloga aprēķināšanu**

**[https://www.mk.gov.lv/lv/administrativa-sloga-
un-normativisma-mazinasana](https://www.mk.gov.lv/lv/administrativa-sloga-un-normativisma-mazinasana)**

Valsts kanceleja

Paldies!

indra.ciuksa@mk.gov.lv